

SLOVENSKI JEZIKOSLOVCI IN STARA CERKVENA SLOVANŠČINA

Kopitarjeva karantansko-panonska teorija je velikega pomena za razvoj slovenščine kot posebnega slovanskega knjižnega jezika. Čeprav se nanjo navadno gleda negativno, ima ta teorija vendarle pozitivne posledice za slovenščino.

This article deals with the significance of Kopitar's erroneous Carantanian-Pannonian theory for the development of Slovene as an individual Slavonic literary language. Although usually viewed negatively this theory nevertheless had positive benefits for Slovene.

Slovenci so bili eden izmed številnih slovanskih narodov, ki so se v 2. polovici 18. stoletja začeli zavedati svoje narodne istosti in še posebno potrditve te istosti z jezikom. Pri slovanskih narodih, ki so od leta 1526 naprej bili podložni habsburškemu monarhu, je bila ta zavest tesno povezana s spoznanjem, da so si po jeziku in zgodovinskem izvoru sorodni.¹

Racionalizem 18. stol. je vodil do reforme izobraževalnih metod in do obnove zanimanja za znanost, posebno za področje zgodovinskih ved, medtem ko je jožefinizem pripeljal do reforme cerkve, ki je spodbujala rabo domačega jezika (materinščine). Obnovljeno zanimanje za zgodovinsko znanost je vodilo zgodovinarje v preučevanje zgodovine lastnega naroda in jezikoslovce v preučevanje preteklosti njihovega jezika.

Eden od pomembnih dejavnikov v razpravah in polemikah, ki so postopoma pripeljale do nastanka novih in obnovljenih knjižnih jezikov v deželah habsburške monarhije, je bila zamisel o enem samem slovanskem jeziku, vsebujočem različna narečja. Čeprav vir navdiha za nekatere romantične slovanske jezikoslovce, je bila ta ideja vendarle le splošno, precej nejasno čustvo, ki je moralo priznati obstoj tradicionalnih področij pisanih jezikov. Različne jezikovne in zgodovinske okoliščine med avstrijskimi Slovani so v obdobju od leta 1770 do 1850 pripeljale do razvoja štirih posebnih knjižnih jezikov (kot samostojnih enot): slovaščine, slovenščine, češčine, srbohrvaščine. Nova češčina je bila ponovno oživljena oblika starega knjižnega jezika, srbohrvaščina in slovenščina sta bili, kot knjižna jezika, utemeljeni deloma na ljudskem in deloma tudi na starejših jezikih, medtem ko je slovaščina imela svoj vir le v ljudski govornici. Pri uveljavitvi srbohrvaškega, slovaškega in češkega knjižnega jezika smo priča določenim zgodovinskim virom, ki podpirajo upravičenost neodvisnosti teh jezikov kot samostojnih in posebnih enot. V primeru srbohrvaščine je to trojno kraljestvo Hrvaške, Slavonije in Dalmacije ter stara kraljevina Srbija, v primeru slovaščine 'Velikomoravski imperij' in v primeru češčine nekoč neodvisna »češka« dežela. Med avstrijskimi Slovani le dolgo germanizirani Slovenci niso imeli zgodovinske osnove za svoj nastajajoči nacionalizem (meglena Samova Karantanija v 7. stoletju ni igrala pomembne vloge v njihovih razmišljanjih),

¹R. AUTY, The Formation of the Slovene Literary Language Against the Background of the Slavonic National Revival, *The Slavonic Review* 41 (1962-3), 391.

zato so se močno opirali na idejo o pripadnosti veliki slovanski skupini narodov.²

Doba razsvetljenstva je razširila rabo jezika tematično in funkcijsko in dala spodbudo ideji za rabo slovenščine v javnem življenju.³

To je bila tudi doba, ko je vprašanje sorodnosti slovanskih jezikov oziroma narečij postalo predmet primerjalnih študij in prav tako se je začelo v tej dobi raziskovanje sorodnosti teh jezikov s staro cerkveno slovanščino.

Pravi utemeljitelj študij slovanskega jezikoslovja in stare cerkvene slovanščine je bil češki slavist J. Dobrovský (1753–1829), ki je dobro poznal slovanske jezike, tako stare kot nove, ter je bil seznanjen tudi s starejšimi opisi slovnice različnih slovanskih jezikov in stare cerkvene slovanščine. Močna spodbuda za njegove študije je bila njegova lastna slovanska zavest, in njegov trud je vzbudil raziskave tudi v drugih deželah: v Rusiji, na Poljskem in na problematičnem slovanskem Jugu.⁴

Na jugu je bil prvi, ki je nadaljeval izročila Dobrovskega v teh študijah, slovenski učenjak Jernej Kopitar (1780–1844). Sicer je že prej med Slovenci (na primer Bohorič, Hipolit, Kumerdej) prihajalo do poskusov 'grobega' etimologiziranja in do primerjanja slovanskih jezikov med seboj (vključno s staro cerkveno slovanščino) ter do primerjanja slovanskih jezikov z drugimi jeziki.⁵ Poudarjeno je bilo tudi dejstvo, da Slovenci pripadajo veliki družini, katere jezik je Hadrian II odobril za liturgično rabo v času Cirila, in da je ta ponižni jezik kmetov vreden kultiviranja zaradi svojega plemenitega izvora. To idejo so prevzeli mnogi avtorji naslednjih desetletij, dokler ni do konca 18. stoletja istovetenje slovanskih narečij v Alpski Dolini z velikim jezikom, ki se razteza od Arktike do Jadrana, postalo splošno sprejet pojem. Ob koncu stoletja je bilo oživljanje ljudskega slovenskega jezika v literaturi v polnem razmahu, vendar ga smatramo kot del širšega jezikovnega gibanja in kulturnega preporoda.⁶ Kopitar je načrtoval svojo slovnico v duhu teh idej. Na meji med 18. in 19. stoletjem se je kranjski pisani jezik ustalil v pisavi, oblikoslovju in besedju. To stanje je uzakonil Kopitar s svojo slovnico (1808). Kopitar je menil, da je kranjščina le eno od narečij večjega slovanskega jezika, kar je naznačeno v naslovu slovnice (*Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark*): Dobrovský jo uvršča pod hrvaščino (*Die Kroatische (Sprache) mit dem Windischen in Krain, Steyermark und Kärnten*). Kopitar je torej kodificiral pisano in govorjeno »narečje«. Zanj je bilo narečje sprejeta pisana varianta govorjenega jezika. Njegova analogija za to je bila klasična grščina s svojimi različnimi knjižnimi narečji. Čeprav je bila kranjščina del celote, je ni hotel siliti v tesnejšo povezavo z drugimi jeziki in narečji. Analogija z grščino je kazala na to, da bodo v končni fazi (nekoč v prihodnosti) ta različna »narečja« izginila, nadomestila pa jih bo ena sama koine.⁷ Vendar pa se je pri Kopitarju ta ideja enega samega

²R. AUTY, n. d., 392–6.

³R. L. LENČEK, *The Structure and History of the Slovene Language* (Columbus, Ohio, 1982), 256.

⁴K. HORÁLEK, *Úvod do studia slovanských jazyků* (Praga, 1962), 427.

⁵I. V. JAGIĆ, *Istorija slavjanskoj filologii* (Peterburg, 1910), 47 in K. ŠTREKELJ, *Historična slovnica slovenskega jezika* (Zagreb: JAZU, 1922), 5–7.

⁶R. L. LENČEK, n. d., 256.

⁷R. L. LENČEK, *Kopitar's Share in the Evolution of Slavic Philology, Papers in Slavic Philology* 2 (Columbus, Ohio, 1982), 12–14.

jezika umikala v ozadje, kar se je dogajalo hkrati z njegovimi znanstvenimi stiki z Dobrovskim in z njegovim rastočim zanimanjem za staro cerkveno slovanščino. Kopitar je bil jezikoslovec romantične dobe. Kot prvi varuh dunajske dvorne knjižnice in cenzor za slovanske knjige je bil naravno zainteresiran za slovanske študije, in prizadeval si je, da bi bili slovanski jeziki priznani v Avstriji in da bi bili Slovani sprejeti kot ponosna etnična skupina.⁸ Zato je bil ključna figura v razvoju jezikovne zavesti Slovanov v avstrijski monarhiji. Glavni uspeh na tem področju običajno pripisujejo njegovemu delu z Vukom Karadžićem, toda v dobi prijateljstva z Dobrovskim je razvil svojo, pogosto oporekano teorijo, ki pa je bila življenjsko pomembna za razvoj slovenskega knjižnega jezika. Kopitar je namreč vedel pomembnost stare cerkvene slovanščine za slovenščino. Neposredna zgodovinska zveza s tem starim jezikom bi dala slovenščini legitimno osnovo, da obstaja kot neodvisni knjižni jezik, osnovo, ravno tako imenovano karantanska-panonska teorija o izvoru jezika najstarejših cerkvenoslovanskih spomenikov.⁹

Kopitar v svoji slovnici torej ne govori o slovenščini kot taki, ampak o slovanskem jeziku na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem. V uvodu našteva devet geografskih skupin Slovanov, kot jih je opredelil Avgust Schlözer,¹⁰ in posebej opozarja, da Schlözerjevo skupino »die Winden«, ki živi na Kranjskem, Koroškem in Štajerskem ter v Furlaniji, imenujejo tako (die Winden) le Nemci, da pa sami sebe imenujejo »Krajnzi« ali »Slovenzi«.¹¹ Kasneje v uvodu navaja razdelitev slovanskega jezika na pet glavnih narečij po Dobrovskem: ruščina; poljščina; ilirščina, ki vsebuje bolgarsko, srbsko, bosansko, slavonsko, dalmatinsko narečje; hrvaščina, ki vsebuje »vindiščino«, katera se govori na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem; in končno češčina, ki vključuje moravščino in slovaščino, ki se govori na zgornjem Madžarskem. Ta glavna narečja so naprej razdeljena v dve skupini (a) ruščina, hrvaščina in ilirščina (b) češčina in poljščina.¹²

V letu 1810/11, ko je Avstrija morala predati del svojih južnoslovanskih dežel Franciji, je Napoleon ustanovil Ilirske province, in od Kopitarja vemo, da so nameravali uvesti ilirščino (tj. štokavsko narečje Dalmacije in njenega glavnega mesta Dubrovnika) kot jezik uprave.¹³ Kopitar je bil v osnovi proti temu in tudi proti tedaj široko sprejetemu konceptu, da je ilirščina ali srbščina (kot jo je opredelil Dobrovský) najstarejši slovanski jezik in neposredni potomec stare cerkvene slovanščine. V svojih *Patriotische Phantasien eines Slaven* iz leta 1810 in kasneje v malce spremenjeni verziji z naslovom *Blick auf die Slavischen Mundarten, ihre Literatur und die Hülfsmittel sie zu studieren* (1813) je Kopitar predlagal svojo novo teorijo, ki je imela izreden pomen za slovenščino. Tu je spremenil klasifikacijo Dobrovskega, ki jo je še pred dvema letoma sam navajal. Ilirščino Kopitar zdaj definira kot »Der Dialekt der

⁸ K. E. NAYLOR, *Kopitar as Slavist: An Appreciation, Papers in Slavic Philology* 2 (Ann Arbor, 1982), 66.

⁹ V. JAGIČ, n. d., 198–99.

¹⁰ J. KOPITAR, *Grammatik der Slavischen Sprache in Krain, Karnten und Steyermark* (Ljubljana, 1808), V–X.

¹¹ J. KOPITAR, n. d., VI.

¹² J. KOPITAR, n. d., XIX–XX in JAGIČ, n. d., 107.

¹³ V. JAGIČ, n. d., 192, 409.

Sloveno-Serben« (to je jezik, ki ga govore katoliški prebivalci Raguzije, Bosne, Slavonije in Dalmacije, ter ortodoksni prebivalci Srbije). Hrvaščino preimenuje v »die Slavische Sprache der Slovenen in Innerösterreich, Provinzial-Kroatien und um den Plattensee in West-Ungarn«, ki ima po njegovem tri podnarečja. (Der Dialekt teilt sich in drey Unterarten: Krainisch oder Windisch (Slovenisch) in Krain, Unter-Kärnten und Unter-Steier. Kroatisch in Provinzial-Kroatien; und wieder Windisch im Süd-Osten der Steyermark und den westungarischen Comitaten zwischen der Mur und Rab, so den bergang von Krainisch zu Kroatisch ausmacht.) Kot Dobrovský deli Slovane na jugovzhodni in severozahodni del in poudari, da je stična točka obeh skupin panonsko Podonavje, področje pod Dunajem med Bratislavo in Kormonom, in da se obe veji zemljepisno in jezikovno-genetsko dotikata prek Slovencev in Slovakov. Kopitar nadalje trdi, da ta jezikovni položaj in dejstvo, da so le Slovenci in Slovaki ohranili splošno etično ime, medtem ko so tisti, ki govorijo mlajša narečja, dobili posebna imena (na primer Čehi, Poljaki, Hrvati, Srbi, Rusi), podpira tezo, da je panonsko Podonavje prvotna domovina Slovanov. Kopitar obravnava staro cerkveno slovanščino, za katero trdi, da je ali prednik sloveno-srbskega narečja (»die Altmutter des heutigen Sloveno-serbischen Dialekts« – do tedaj splošno sprejeta teza) ali prednik slovenščine (die Altmutter des Slovenischen Dialekts). Kasneje v istem članku daje omalovažujoče pripombe o trditvi ilirskih piscev, da je njihov jezik najstarejši.¹⁴ Ta članek je bil glede na razvoj slovenščine kot posebnega knjižnega jezika zelo pomemben v tem, da je bila slovenščina opredeljena kot eden izmed šestih skupin slovanskih jezikov (ostali so ruski, poljski, sloveno-srbski, češki z moravskim in slovaškim in lužiško-srbski), in ne kot del druge skupine (to je hrvaščina Dobrovskega). Še bolj pomembno je, da je slovenščina povišana v položaj neposrednega potomca stare cerkvene slovanščine. Dobrovský je menil, kot je že navedeno, da je direktni potomec stare cerkvene slovanščine stara srbsščina in je to tezo ponovil tudi v svoji slovnici stare cerkvene slovanščine (12) leta 1822 (Institutiones linguae Slaviae dialecti veteris ...), za katero ga je spodbujal Kopitar. Kasneje pa je to teorijo spremenil, in leta 1823 trdi, da je stara cerkvena slovanščina »bolgarsko-srbsko-makedonsko narečje«. Kopitar je teorijo stare cerkvene srbsščine močno kritiziral glede na novo definicijo pa je dal ironično analogijo: »Wer wird Ulfilas Sprache z. B. englisch-fränkisch-mösisch nennen«.¹⁵

Kopitarjeva panonska teorija je temeljila na njegovem odkritju, da je najstarejši cerkvenoslovanski jezik vseboval kar precej besed iz krščanske religije in kulture, ki so bile nedvomno zahodnega izvora, in ki pač niso mogle biti prenesene iz Makedonije v Panonijo. Dokaz za to so mu bili Brižinski spomeniki, ki jih je moral videti leta 1812. K spisku teh besed je dodajal redno več novih v svojih recenzijah in v kasnejših poglavitnih delih o starocerkvenoslovanskem jeziku: Glagolita Clozianus (1836) in Hesychii Glossographi discipulus russus cum appendice philologici

¹⁴J. KOPITAR, Patriotische Phantasien eines Slaven, *Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat* III/9 (5. junij 1810), 87–93; J. KOPITAR, Blick auf die Slavischen Mundarten, ihre Literature und die Hülfsmittel sie zu studieren, *Wiener allgemeine Literaturzeitung* I/34–35 (april, 1813), 535–44, 552–53.

¹⁵V. JAGIĆ, n. d. 125–27.

(1840).¹⁶ V luči kasnejših raziskav je Kopitar jezik apostolov opredelil kot jezik karantansko-panonskega izvora, namreč, da je stara cerkvena slovanščina temeljila na panonskem slovanskem narečju devetega stoletja.

Če pa Kopitarjevo teorijo obravnavamo v kontekstu razvoja slovenskega knjižnega jezika, vidimo pomembnost te teorije. Kopitar je v svoji slovnici poudaril avtentičnost slovenščine nasproti mešanim jezikom in poudaril njeno melodičnost, uglajenost, ustreznost za opero, strukturalne poteze, ki jo povezujejo z grščino in latinščino, njen prvotni dolg grškim besedilom in prisotnost besed, ki jih drugače najdemo le v stari cerkveni slovanščini ali srbohrvaških narečjih, redno rabo dvojine itd.¹⁷ Tem jezikovno-estetskim potezam jezika je dodal zgodovinski rodovnik, ki je povečal ugled slovenščine med drugimi slovanskimi jeziki. Enako pomembna v Kopitarjevi definiciji slovenščine je vključitev hrvaških kajkavcev: te loči od Hrvatov (Ilircev), ki govorijo štokavščino.

Čeprav se Dobrovský s Kopitarjem glede izvora stare cerkvene slovanščine ni strinjal, je Kopitar kljub temu pridobil zmago, ker je Dobrovský kasneje v svoji knjigi leta 1818 (*Geschichte der boehmischen Sprache und älteren Literatur*) vključil slovenščino (vindiščino) kot poseben jezik, medtem ko jo v svojih *Institutiones* omenja kot »Lingua slovenica«. To ni več njegova prvotna hrvaščina z vindiščino, ampak slovenščina, ki vključuje kajkavsko hrvaščino.¹⁸

Slovnice slovenskih jezikoslovcev, ki so se začele pojavljati, od tedaj nosijo naslov »slovenske«, in ne »Slavisch« ali »Windisch«. Dajnkova slovnica je zadnja, ki ima v naslovu »Windisch«. Slovnici Metelka in Murka vsebujeta v naslovu »Slovenische Sprache«.¹⁹ Res je, da te slovnice niso temeljile izključno na osrednjem kranjskem narečju, toda pomembno je slovensko poimenovanje (slovnice slovenskega jezika). To je bilo še posebno pomembno v tej dobi, ko je ilirsko gibanje, katerega začetnika sta Kollár in Gaj, začelo napredovati in je slovenščini zopet grozilo izginotenje v predlaganem nadnacionalnem ilirskem jeziku. Kopitarjevim prizadevanjem, da bi upravičil rabo neodvisnega in enotnega slovenskega jezika, so se zoperstavljali privrženci ilirskega gibanja v Sloveniji (predvsem Stanko Vraz, ki je predlagal Prešernu Šafařikov nazor, naj Slovenci sprejmejo obliko dvojjezičja: ilirščino za visoko izobraženo literaturo in slovenščino za potrebe neizobraženih množic).²⁰

Kopitarjeva prizadevanja, ki so pomagala slovenščini doseči položaj ločenega jezika, in Prešernova obramba tega ločenega samostojnega jezika s svojim pesništvom proti Vrazovi ilirščini, so dokazali, da slovenščina ni le jezik slovnicarjev in teologov, temveč jezik, ki je primeren tudi za najvišjo literaturo.²¹

¹⁶V. JAGIĆ, n. d., 128–9, 199, 202–4, 207.

¹⁷J. TOPORIŠIĆ, *Kopitar as defender of the independence of the Slovene Language, The Formation of the Slavonic Literary Languages* (Columbus, Ohio, 1985; UCLA Slavic Studies Vol. 11), 198–200.

¹⁸V. JAGIĆ, n. d., 108, 125 in LENČEK, *The Structure*, 23.

¹⁹R. L. LENČEK, *The Structure*, 23, 319.

²⁰J. TOPORIŠIĆ, *Slovenski knjižni jezik 2* (Maribor, 1966), 64.

²¹P. HERRYTY, *France Prešeren and the Slovene Literary Language, The Formation of the Slavonic Literary Languages* (Columbus, Ohio, 1985; UCLA Slavic Studies Vol. 11), 156–8.

Kljub temu so se še vedno pojavljala mnenja, da bi slovenščina morala biti vključena v večji ilirski jezik. Zasluga, da se to ni zgodilo, se lahko v marsičem pripiše Kopitarjevemu učencu, Franu Miklošiču, ki je bil zelo discipliniran jezikoslovec, znanstvenik izredne sposobnosti in plodnosti na področju slovanskega jezikoslovja, še posebno z deli o primerjalni slovnici slovanskih jezikov, stari cerkveni slovanščini in etimologiji. Miklošič je leta 1845 objavil svoje prvo pomembno delo *Radices linguae Slovenisae veteris dialecti*, v katerem je pod tedaj splošnim vplivom Šafařikovih idej imenoval najstarejše spomenike »bolgarske«. Po Kopitarjevi smrti in potem, ko je bil imenovan za cenzorja slovanskih knjig, se je popolnoma posvetil slovanskim študijem. S. Vraz, njegov mladostni prijatelj, omenja leta 1845, da je Miklošič naredil več za staro cerkveno slovanščino kot Kopitar v vsem svojem življenju.²² Leta 1847 je Miklošič povsem sprejel Kopitarjevo panonsko teorijo in uporabljal izraz »Altslovenisch« v podrobnem pregledu Ostromirjevega evangelija, kjer navaja »es mag nun dieselbe dem bulgarischen oder pannonischen Stamme angehört haben«. Potem je v letu 1849 postal profesor slovanskih jezikov na Dunaju in v prvih letih službovanja se je posvečal slovnici stare cerkvene slovanščine. Povsem je opustil možni alternativni izvor stare cerkvene slovanščine, ki ga je omenil leta 1847, in staro cerkveno slovanščino sedaj imenoval »stara slovenščina« ter jo odločno opredeljeval kot neposrednega prednika »nove slovenščine«. Ta klasifikacija se je tedaj pojavila v njegovem monumentalnem delu *Vergleichende Lautlehre der slavischen Sprachen* (1852), v katerem je bila stara cerkvena slovanščina središče vseh njegovih slovnicih raziskav.²³ To obdobje je prineslo še en za slovenščino pomemben dogodek. Leta 1849 je bil Miklošič povabljen, da v slovenski jezik prevede izrazje iz Novega državnega zakonika. Zaradi razdora v komisiji med Srbi in Hrvati glede jezika tega zakonika, je prišlo kasneje do še enega srečanja med določenimi predstavniki Srbov in Hrvatov, na katerega je bil povabljen tudi Miklošič.²⁴ To je bil znameniti dunajski Književni dogovor, ki je priznal srbohrvaščino (in ne ilirščino) kot neodvisen jezik. Tako kot Kopitar je tudi Miklošič trdno verjel, da kajkavska hrvaščina spada k slovenščini,²⁵ toda v politično-jezikovnih zmedah tistega časa je podpisal dogovor, ki je kajkavsko govoreče Hrvate prenesel v štokavski srbohrvaški jezikovni tabor. To je pomenilo konec neposredne grožnje slovenščini. Priznana je bila kot jezik s svojimi pravicami v primerjavi z drugimi slovanskimi jeziki in navidezno je imela plemenit zgodovinski rodovnik, s katerim se ostali jeziki niso mogli primerjati. Ta zgodovinski vidik je igral pomembno vlogo v razvoju slovenskega jezika v tem obdobju, ker je slovenščina začela sprejemati nove poteze, ki so bile glasoslovno in oblikovno bližje stari cerkveni slovanščini. Slovenski jezikoslovci mlajše generacije, ki so sledili Miklošičevim idejam o stari cerkveni slovanščini (Svetic, Levstik), so hoteli svoj jezik (materinščino) približati stari cerkveni slovanščini in ga preustrojiti na osnovi njenega modela. Ta potek je bil pomemben tudi zato, ker je knjižno slovenščino približal bolj konservativnim neosrednjim narečjem, posebno štajerščini, ki se je

²² V. JAGIĆ, n. d., 697–8.

²³ V. JAGIĆ, n. d., 697–701.

²⁴ Z. VINCE, *Putovima hrvatskoga književnog jezika* (Zagreb, 1978), 275–81.

²⁵ Z. VINCE, n. d., 29.

končno nehala spogledovati z ilirščino.²⁶ Ta starocerkvenoslovanska ideologija je imela velikanski sociolingvistični vpliv na celotni kulturni preporod slovenščine v 19. stoletju. Po eni strani je to bil odklon od naravne slovenščine proti umetni tvorbi. Pomembno pa je bilo, da so začeli slovenščino obravnavati kot poseben knjižni jezik.

Pozneje je slovenski jezikoslovec Vatroslav Oblak dokazal, da je panonska teorija napačna, Stanislav Škrabec pa je usmerjal jezik nazaj proti osrednjemu narečju iz 16. stoletja. Ti dogodki, čeprav pomembni sami po sebi, v nekaterih pogledih le niso tako pomembni kot prejšnji napačni starocerkvenoslovanski koncept v zvezi s slovenščino, kajti prav ta je bil pravzaprav tisti, ki je utemeljil legitimnost slovenščine, da lahko obstaja kot neodvisen jezik.

SUMMARY

At a period when Slovene was striving for recognition as a literary language in its own right, Kopitar proposed his Carantanian-Pannonian theory, which saw Slovene as the direct descendant of Old Church Slavonic. This theory gave Slovene a new status and prestige, which was of vital importance especially at the time of the Illyrian movement. Subsequently adopted by Miklošič at a period of renewed Illyrianism, this theory, as a pivotal part of his work on Comparative Slavonic Philology, again emphasised the more immediate noble lineage of Slovene as compared with other Slavonic languages. This and the establishment of a Serbo-Croat literary language removed the immediate threat of submergence in a supra-national "Illyrian" language and allowed Slovene to develop as a literary language in its own right.

²⁶J. TOPORIŠIČ, Teorija in praksa slovenskega knjižnega jezika v drugi polovici 19. stoletja, *Slavistična revija* XXXI/4 (1983), 440.